

HAMAS VE MEDYA; SİYASET, STRATEJİ

Hazırlayan: Hassan Obaid

Giriş:

Azim Tamimi¹, Khaled Hroub², Glenn Robinson³, Helga Baumgarten⁴, Michelle Johnson⁵, Jerry Gunning⁶, Jonathan Schantz⁷ gibi; Yabancı ve Arap Filistinli araştırmacı akademisyenler tarafından Hamas Hareketi üzerine son üç yıldır anlaşmalar gereğince yapılan çalışmalar yayınlandı. Yayınlanan bu araştırmalar, Hamas Hareketi'nin, sosyolojik, toplumsal özgürlük hareketi olduğunu göstermiştir. İsmi belirtilen akademisyenlerin araştırmalarında kaçırdığı bir nokta; Hamas'a bağlı olan basın organlarıydı ki. Gazze Uygulamalı Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Toplum Bilimi Bölüm Başkanı aynı zamanda basın ve siyaset dersleri veren Dr. Wael Abdel Aal 'Hamas ve Medya; Siyaset, Strateji' adlı kitabıyla o noktayı tamamladı.

Abdel Aal, 'Hamas ve Medya; Siyaset ve Strateji' kitabı 8 kısımdan oluşmaktaydı. Kitabında Hamas'ın medyadaki üç zorlu stratejik döneminden bahsedilmekteydi. İlki, ilk İntifada zamanına; 1987- 1993 tarihlerine denk gelmekteydi. Hamas bu tarihlerde yer altına taşınmıştı. İkincisi ise ikinci intifadanın başladığı, Filistin Devletinin inşa sürecine tanıklık ettiği 1994-2005 tarihlerine denk gelmekteydi. Üçüncü sıkıntılı dönem ise Filistin devletinin kurulmasına vesile olacak yasama seçimlerini Hamas'ın kazandığı 2006 yılına denk gelmekteydi.

Başlangıçta yazar Abdel Aal, Filistin medya tarihinden üç kısımda aktarmaktaydı; Osmanlı hâkimiyeti zamanı, İngiliz Mandası dönemi ve İsrail işgali. Abdel Aal 'in ifade ettiğine göre

¹ Tamimi, A., *Hamas: A history from within*. Northampton, Mass.: Olive Branch, (2011).

² Hroub, K., *Hamas: Political thought and practice*. Washington, DC, Filistin Araştırma Enstitüsü, 2000.

³ Robinson, G. E., Hamas as social movement. In Q. Wiktorowicz (Ed.), *Islamic activism: A social movement theory approach* (pp. xii, 316 p.). Bloomington, Ind.: Indiana University Press, 2004.

⁴ Baumgarten, H., *Hamas: Der politische Islam in Palästina*. Diederichs. Kreuzlingen, München: Hugendubel, 2006.

⁵ Jensen, M. I. , *The political ideology of Hamas: A grassroots perspective*. London, New York, New York: I.B. Tauris; Distributed in the United States by Palgrave Macmillan, 2009.

⁶ Gunning, J. , *Hamas in politics: Democracy, religion, violence*. New York: Columbia University Press, 2008.

⁷ Schanzer, J. , *Hamas vs. Fatah: The struggle for Palestine* (1st ed.). New York: Palgrave Macmillan, 2008.

eski zamanların kimliği olan medya Filistin savunmasında kullanılan mücadele alanıydı. ‘Direniş’ terimi Filistin medya tarihinin simgesi olmakla birlikte gazetelerde kullanılan en önemli nutuklarından biriydi tıpkı 1908 yılında kurulan Karamel gazetesinde kullanıldığı gibi.

Metodoloji ve Teori

Sistematik ampirik araştırma yöntemine dikkat edilerek yazılan kitap belgeleri delil gösteren bir metodolojiyi anlatım şekli olarak benimsemiştir.

Araştırmalar, Filistin Hükümeti’nin gelişen siyaseti ve Hamas’a bağlı Medyanın stratejisi arasında bir bağlantı kurularak yapıldı. Buna ek olarak bölgesel duruma ve devletlere de bakıldı. Yazar, Hamas’ın temelde İsrail’in kendi algısına uygun anlatılarına karşı alternatif medya kanalı oluşturdu. Böylelikle Hamas senelerce Filistin’de hüküm süren Filistin Kurtuluş Örgütünün, Filistin içerisinde farklı taraf olarak ayrılan Fetih Hareketinin, söylemlerinden farklı bir yol izledi.

Bu teoriler çevresinde yazar Abdel, Gramsci örneğinde olduğu gibi; alternatif medya kanallarında muhalefetin yeterince rol alması gerektiği ifade etmektedir. İtalyan siyasi düşünürlerinden Marksist Antonio Gramsci baskın kuvvetin muhalefetin direniş olduğunu vurgulamaktadır.

Muhalefet, sömürgeciliğin yönetimine karşı ortaya koyduğu seferberliği geliştirmeyi amaçlamaktadır. Gramsci ise bize seferberlik tartışmalarını çözmeye yardımcı olmaktadır. Abdel Aal ‘a göre; Medyanın bu yaklaşımı medya araştırmalarındaki devrimci örgütlere, özgürlük hareketlerine, siyasi muhalif gruplara, özellikle de ideolojik ve dini değerlendirmelere sahip muhalif gruplara katkı sağlar. Sömürüye uğrayan bölgelerde sömürü sırasında ve sonrasında artan muhalif hareketlere de katkı sağlar. Ve bu örnek de bize medyanın stratejik ve taktiksel amaçlı kullanıldığını öğretmektedir.

Muhalif Medya

Abdel Aal Hamas hareketinin bir direniş hareketi olduğunu hatırlatarak, medyayı da bu anlamda kullandıklarını belirtmektedir. Fakat gazetelerde yer alan bir bilgiye göre; direnişlerinin herhangi bir düzeni bulunmamakla birlikte görevleri sadece işgalci kuvvete karşı hemen çatışmaya girmektir. ‘Direniş’ terimi Hamas Hareketinin siyasi ve ideolojik temeli buna oluşturuyordu. Toplumun tüm alanını eğitimi, ekonomiyi doğal olarak medyayı da kapsıyordu. Bu sebeple medya da ‘Direniş Medyası’ olarak isimlendirilmekteydi.

Hamas içindeki medya büyük direniş projesinin bir parçasını oluşturmaktadır. Fakat özelde kurulması açısından bu birimin yeri çok büyüktür. Bu sebeple medya kadrolarının eğitimi de yerel ve uluslararası kurumlarda yapılmaktadır. Hamas kurulduğundan beri tüzüğünde de belirttiği üzere medya kurumunun öneminin farkında olmakla birlikte Filistinli gençleri bu alanın her türlü aşamasında bulunması için teşvik etmektedir.

Abdel Aal, Hamas hareketi içerisindeki medya biriminin üyeleri ve yöneticiler ile yaptığı görüşmelerde; Giriştikleri mücadelelerin sadece İsrail’le askeri bir savaş yapmak için olmadığını, bu savaşın aynı zamanda bir ‘Bilinç’ savaşı olduğunu doğruladı. Özetlenecek olursa Hamas’ın bu konudaki yaklaşımı: ‘Kurşundan önce Kelime’ şeklindedir. Hamas’ın

amacı ülke topraklarında toprak direncine bile insanların akıllarında ve kalplerinde direniş fikrinin kökleştirmektir. Çünkü gerçek yenilgi bilincin yok olmasıdır.

Hamas Hareketi medyada ideolojisini, direniş kültürünü yarararak özelde orta sınıf Filistinli halkına genelde ise tüm Arap dünyasına ve İslam âleminde ilerletmek hayatın her alanında direniş güçlendirmektir. Abdel Aal, röportajına ek bir başka açıdan Hamas Medyasının devlet tarafından bir hukuka sahip olması gerektiğini; Hamas'ın sadece direniş amacı olarak gördüğü medyanın ahlaki ve insani boyutlarda Filistin yönetimi tarafından meşru sayıldığını ve bu 'Meşru Direnişin' Uluslararası insan hakları sözleşmelerine ve Cenevre sözleşmelerine uygun olduğunu belirtti.

Hamas direnişini iki boyutta ele alır: Siyasi ve İdeolojik. Direniş, vatan ve halkın stratejik tercihidir. Ve bu direnişin çeşitli araçları vardır. Adel Aal'ın ifade ettiği 'Medya Direniş' Hamas Hareketinde aşağıdaki gibidir:

1. Direniş fikri etrafında kalabalık kitleleri harekete geçiren.
2. Filistin'in içyapısını hedef alan söylentiler ve psikolojik savaş yüzü
3. ABD, AB'de İsrail'in direniş için oluşturduğu klişeyi değiştiren
4. İsrail Askeri Devletinin psikolojik savaşı

Tüm bunlar Hamas'ın medyada Arapça kullanan personelin yetiştirilmesine önem vermesine sebep olmuştur.

Hamas Hareketi Medyasının Alt Yapısı ve Medyanın Kabullenmesi

Hamas kurulduğundan beri mevcut medyanın imkânlarını kullanmaktaydı. 80'lerden itibaren ilk intifayla birlikte duvarlarda, camilerde, platformlarda afişler; grafitiler, posterlerle, kasetler ve videolarla basın alanından faydalandı.

Hamas Hareketi kendi içerisinde daralma yaşamasına rağmen 1994'de Filistin Ulusal Yönetiminin gelişiyle, Hamas mevcut kenarda kalmış medya alanından istifade etmeye çalıştı. Filistin Yönetimi Hamas'ın askeri yapılanmasına, 'Direniş Projesine' durdurmaya yönelik büyük kampanyalar gerçekleştirdi. Hamas'ın ise Filistin Halkını direniş kültürüne dair bilinçlendirmek için platformlara ihtiyacı vardı. 'Mesaj' gazetesi Hamas'ın farkındalık oluşturmak için yayınladığı tek gazete idi.

İkinci İntifadadan sonra Hamas Hareketi basın (gazete), yayın (radyo, tv, internet) alalarında etkin oldu. Ayrıca Hama medya alanında gelişmek için 'Gelecek Medyası' adı altında medya şirketi kurdu. Böylece Hamas büyük çaba sarf ederek uluslararası medyada ağı oluşturmuştur. Kurduğu uluslararası medya kanallarıyla haber alanında ve gazetecilikte uluslararası medyayı örnek almıştır.

Son zamanlarda Hamas kitlelere erişim mekanizmalarına önem verdi. Hamas Abdel Aal'ın ifade ettiği gibi, medyadan azami ölçüde fayda sağlayıp medya alanında büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Kimilerine göre yaşanan bu fayda sağlama, hazmetme süreci zorunluydu. Kimilerine göre ise olması gereken bir süreçti.

Abdel Aal'ın kitabının beşinci bölümünde Hamas'ın medyadaki altyapı çalışmaları Filistin'in tüm bölgelerinde Batı Şeria, Gazze'de şubelerin oluşmasıyla gelişeceğini belirtti. Ayrıca

Abdel Aal, medyanın stratejik hedefinin Hamas Hareketinin büyümesi olduğunu özetlemektedir. Bazı silahlı hareketler Kassam Tugayları (Hamas'ın silahlı kolu), İslam Bloku (Hamas'ın öğrencilerden oluşan kolu) gibi Hamas'ın lehine kanalize olan silahlı kitlelerin, blokların kendilerine ait direnişi yapan medya organları vardır.

Hamas Medyası belli bir süre hareketin siyasi yönetimi altındaydı. Daha sonra medya için ayrı bir birim, medya ofisi, oluşturularak siyasi yönetim kısmından ayrıldı. Konuyla ilgili siyasi yönetim tarafından eğitim birimi oluşturuldu. Medya ofisi Hamas'ın tüm alt birimlerindeki medya kollarından sorumluydu. Hareketin medya yöneticileri ve bazı gözlemciler Hamas'ı medya imparatoru olarak tanımladı. Medya ofisi ilk intifada inşa edilen medya birimlerine kadar incelemede bulundu.

Medya ofisinin en önemli işi, Hamas'ın medya alanındaki hedeflerine yönelik stratejisine öncülük etmek, Hamas Hareketi ve medya arasındaki koordinasyonu sağlamak bununla birlikte Hamas'a bağlı medya temsilciliklerinin sorumlulukları dağıtmak, mali olarak denetimini yapmaktır. Abdel Aal, Hamas'ın kendisine bağlı medya organlarına dair harcamalarını adaleti gözeterek yaptığını ifade etti.

Hamas Medyasının Hedefleri

Abdel Aal'a göre Hamas'ın ilerlemek için iki yönlü hedefi vardı. İlk olarak tetkik amaçlı belirli yoldaki hedeflere hizmet etmek, üslubunun nasıl olduğunu ortaya koymaktır. İkinci olarak ise; Hamas'ın genel medya amaçlarını temsil eden stratejik hedeflerini uzun tutmaktır. Bu başlık altında üç ayrı başlık da stratejik hedeflere yöneliktir.

- a)Meşru direniş ve İsrail'in meşruluğunun kalkması,
- b) Hamas'ın gündemlerine göre blokları kitleleştirmek
- c)Filistin halkının ve Hamas'ın karşıya karşıya kaldığı psikolojik savaşı bu bağlamda İsrail'e karşı uygulamak (Gilad Shalit'ın antlaşması gibi).

Hedef Kitlenin Roller

Abdel Aal kitabında Hamas Medyasının hedef kitlelerine dair rollerini beş kısımda toplamıştır. İlk kısımda Hamas'ı destekleyenler, ikinci kısım Filistin Halkı, üçüncü kısım tüm İslam âlemindeki Arap halkları, dördüncü kısım uluslararası kamuoyu, beşinci kısım ise İsrail kamuoyundan oluşmaktaydı.

Abdel Aal, Arap halklarına yönelik olan kısmında altıncı bir kısmın da Aksa Tv'nin Gazze'ye kurulması ve bazı Avrupa ülkeleri, İran, Türkiye, Afrika'nın Kuzeyi, Orta Doğu'daki Arap Devletlerinde yayın yapmasıyla bu kısmın oluştuğunu ifade etti.

Hamas Hareketinin Medyaya Seslenişi

Abdel Aal, Hamas Hareketinin ‘İslami Direniş’ anlayışı her kesiminde değişmeyen mefhum olduğunu tartışılmaz bir gerçek olarak dile getirmiştir. Oslo antlaşmalarından sonra tüm Filistin kamuoyunu kapsayabilmek ve fikirlerinde sabit Filistinlileri elinde tutmak için Hamas Medyası dilini yenileyerek; dini, ahlaki vatan blokları etkileyecek şekilde genişletti. Hamas’ın medya alt yapı çalışmalarını geliştirmesiyle zamanla temel hedeflerinden biri olan Filistin’de hegomonik g olmasının n açacaktır. (Filistin Hkmeti ve İsrail’in tek başına hegomomik g olamadığı).

Hamas Medyasının siyasette daima var olan ve kurulduğundan beri odaklandığı en önemli stratejik davranışı İsrail’in meşruiyetinin yok sayılarak Direnişin meşruluğunun gösterilmesi idi. Buna ek olarak direnişin bazı insani ve ahlaki boyutları da bulunmaktadır. Sonrasında Hamas bazı köktenci hareketlerle ittifak kurdu. Örneğin El- Kaide bunlardan biriydi. Ayrıca El- Fetih, Filistin siyasetinde Hamas’a alternatif kurulan Filistin Kurtuluş örgütüyle de ittifak yapmıştır. Hatırlanacağı üzere medyanın değindiği en bariz sorun tüm Filistin topraklarının direnişle özgürlüğe kavuşmasıydı. Yazar bu bölümün sonunda Hareketin ideolojik veya dini olsa bile bir vatan hareketi olduğunu belirtmektedir.

Abdel Aal, Hamas’ın farklı seslenişine rağmen hareket temel olarak dini değerlere üzerine kurulu olduğunu söylemektedir. Ayrıca Hareket; halkın demokratikleşme ve insan hukukuyla ilgili sorunlarını dile getirdiği bir kanaldır. Abdel Aal’a göre, ideoloji ve dine bağlı bu Hareketin kitlelere ve bloklara seslenmek için oluşturduğu ‘ Direniş Projesi’ büyük önem arz etmektedir. Hareketin sahip olduğu dini söylem ise Filistin’de yaşayan halka bir ihtiramın göstergesiydi.

Hamas Medyasının en önemli söylem özelliği ilk intifada dini etkilere ‘Mescid Devrimi’ne odaklanmasıdır. Hamas’ın ilk İntifadadaki anlaşmada dini ve ahlaki etkisi siyasi etkisinden fazlaydı. Çünkü Hamas’a göre Filistin halkını birbirine bağlı tutan dini gerekçe imandı.

İkinci İntifada zamanında Filistin’de yönetim Filistin Ulusal Hkmetinin elindeydi. Abdel Aal bu zamanı Hamas’a odaklanarak dört kısımda özetlemiştir:

- 1) Filistin Ulusal Hkmetinin Barış antlaşmasının başarısız olarak bitirmesi,
- 2) Yönetime yönelik yerleşik Filistinlilerin yerlerinden feragat edip tutukluların, mültecilerin, esirlerin Kudüs’e geri dönmesi eleştirisi,
- 3) Yönetimin emniyet konusunda İsrail’le birlikte tavır alıp Hamas’a karşı durması, Hamas’ın bazı komutanlarının idam edilmesi,
- 4) Son olarak; Yönetimin, insan hakları, fakirlik, işsizlik ve yolsuzluk gibi pek çok soruna sahip olmasıdır.

Abdel Aal’in Hamas’ın medya yapılanmasını anlamak üzere yaptığı röportajlar gösteriyor ki; Hamas, İsrail’le günlük olarak çatışmaktadır. Hamas temel söylemlerinde zorunlulukla devam etmektedir. Bu da İsrail’le ilişkileri tanımlayan hkim terminolojinin alternatifi olarak Hamas’ın oluşturduğu terminoloji ‘Terminoloji Savaşı’ veya ‘Hamas’ın Sözlüğü Savaşı’ söylemini başlatmıştır. (İsrail’in askeri ordusu yerine, İşgalci gücün askerleri; İsrail devletine yerine ise Siyonizm kelimelerin kullanıldığı gibi).

Abdel Aal kitabında şunları ifade etti: 2006'da Hamas'ın seçimleri kazandıktan sonra farklı bir yoldan direniş seçti. Böylece farklı ' Direniş Hükümeti' gibi terminolojiler türedi. Hamas medya organlarıyla Filistin halkına, ekonomisine etki ederek direniş sağlama için 'Dirençli Toplum' oluşturmak istemiştir.

Günümüz Filistin'inde Medyanın Kitlelere Erişim Açısından Gelişimi

Geçen yıl Ekim ayında Filistin'de ve Malath saha araştırması yapan akademisyenlerin kitlelere erişim aracı olan medyada yaşanan tartışmalara meydan okumasıyla başlayan intifada dalgası; 'Kudüs İntifadası' oluştu. Bu intifadanın en önemli sebebi medyaydı.

İşgalci İsrail'in gençleri toplayan intifadaya farklı bir boyut kazandıran ve kitlelere erişimde büyük rolü olan medya ilgisini çekti. İsrail kitle iletişim araçlarını kontrol altına almak için zorba davrandı. Pek çok genç kadın ve erkeği Facebook ve Twitter hesaplarında tahrik olduğu gerekçesiyle tutukladı.

Buradan da anlaşılıyor ki yönetimde Filistinli aktörlerin yer almasından önce kitlelere erişim alanı üzerine yapılan araştırmalar ehemmiyet kazanmaktadır. Ayrıca Wael Abdel Aal'in Hamas ve Medya; Siyaset, Strateji kitabı da Filistin tarihinde çok önemli bir yere sahip olan medyanın hedefleri gerçekleştirici aktör olma rolüne dikkat çekmektedir.

Bahsedilen Kitabın Bilgileri

İsim: Hamas ve Medya; Siyaset, Strateji

Yazar: Wael Abdel Aal

Hazırlayan: Hassan Obaid – Vizyon Siyasi Kalkınma Merkezi, İstanbul.

Yayınevi: Routledge

Kitabın Dili: İngilizce

Yayın Tarihi: 2016

Sayfa Sayısı: 260